

INSTYTUCJE DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ W POLSCE

mgr Kinga Drewniowska

REFERENDUM

REFERENDUM – jedna z instytucji demokracji bezpośredniej; forma „bezpośredniej wypowiedzi” obywateli, którzy poprzez głosowanie wyrażają swoją opinię w kwestii poddanej pod głosowanie.

RODZAJE REFERENDUM

Klasyfikacja ze względu na **kryterium wymagalności** dla ustanowienia określonej regulacji prawnej lub podjęcia decyzji:

- **referendum obligatoryjne** → obowiązek jego przeprowadzenia wynika z konstytucji, która wskazuje jakie decyzje i w jakich sytuacjach, aby stały się prawomocne, muszą zostać przyjęte w referendum; w przypadku referendum tego rodzaju na ustawowo określonych organach spoczywa obowiązek jego przeprowadzenia
- **referendum fakultatywne** → jego przeprowadzenie zależy od woli uprawnionych organów, które według własnego uznania podejmują decyzje w tej sprawie

RODZAJE REFERENDUM

Klasyfikacja ze względu na **kryterium zasięgu terytorium**, na którym zostało zarządzane referendum:

- **referendum ogólnokrajowe** → uprawnionymi do głosowania jest ogół obywateli; referendum to przeprowadzane jest na całym terytorium państwa i dotyczy spraw szczególnie dla tego państwa istotnych
- **referendum lokalne** → udział w nim mogą wziąć wyłącznie obywatele zamieszkali na terytorium określonej jednostki podziału terytorialnego państwa (np. gminy, powiatu); przedmiotem tego referendum są sprawy o charakterze lokalnym, mające istotne znaczenie dla danej społeczności

Klasyfikacja ze względu na **kryterium czasu przeprowadzenia referendum** (tzn. po uchwaleniu określonego aktu lub przed jego uchwaleniem):

- **referendum ratyfikacyjne** → referendum, które potrzebne jest do wejścia w życie (początku obowiązywania) określonego aktu prawnego (np. umowy międzynarodowej)
- **referendum opiniodawcze (konsultatywne)** → występuje, gdy organ państwa uprawniony do podejmowania aktów prawnych, pragnie przed ich wydaniem zapoznać się z opinią społeczeństwa

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE

Wszystkie referenda ogólnokrajowe w Polsce mają **CHARAKTER FAKULTATYWNY!**

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE

– informacje ogólne

Art. 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. Obywatele polscy, w drodze głosowania, wyrażają swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej pod referendum.
2. Referendum polega na udzieleniu na urzędowej karcie do **głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na podstawione pytanie albo pytania lub na dokonaniu wyboru między zaproponowanymi wariantami rozwiązań.**

Art. 3 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. Prawo udziału w referendum ma **obywatel polski, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.**
2. Nie mają prawo udziału w referendum osoby:
  - 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym;
  - 2) pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
  - 3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym.

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE

– informacje ogólne

Art. 4 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. Referendum wyznacza się na **dzień wolny od pracy**.
2. Głosowanie w referendum może być przeprowadzone w **ciągu jednego albo dwóch dni**.
3. Jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w ciągu dwóch dni, termin głosowania określa się na dzień wolny od pracy oraz dzień go poprzedzający.

Art. 5 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. Głosować można tylko osobiście.
2. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji do spraw referendum, w ciągu jednego dnia lub dwu kolejnych dni.
3. Jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w **ciągu jednego dnia, głosowanie odbywa się bez przerwy od godz. 6⁰⁰ do 22⁰⁰**.
4. Jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w ciągu dwóch dni, głosowanie odbywa się każdego z tych dni bez przerwy od godz. 6⁰⁰ do 20⁰⁰, a przerwa następuje od godz. 20⁰⁰ pierwszego dnia do godz. 6⁰⁰ drugiego dnia.

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE

– informacje ogólne

Art. 33 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. Przeciwno ważności referendum może być wniesiony **protest** ze względu na zarzut dopuszczenia się przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyniku referendum.

(...)

Art. 34 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. **Protest** wnosi się do **Sądu Najwyższego** na piśmie w **terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyniku referendum** przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Do warunków i trybu wnoszenia protestu oraz sposobu jego rozpatrywania i trybu podejmowania uchwały w tej sprawie przez Sąd Najwyższy stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy.

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE

– informacje ogólne

Art. 35 ustawy o referendum ogólnokrajowym

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozstrzyga o ważności referendum, podejmując w tej sprawie **uchwałę nie później niż w 60 dniu od dnia ogłoszenia wyniku referendum**. Uchwałę o ważności referendum przedstawia się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 36 ustawy o referendum ogólnokrajowym

1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o unieważnieniu głosowania w obwodzie lub obwodach, **jeżeli unieważnienie głosowania nie wpływa na wynik referendum, Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, koryguje wynik głosowania. Przy ustalaniu wyniku referendum nie uwzględnia się liczby osób uprawnionych do głosowania oraz wyników głosowania w tym obwodzie lub obwodach.** Skorygowany wynik Państwowa Komisja Wyborcza podaje niezwłocznie do wiadomości publicznej oraz ogłasza, w formie obwieszczenia, w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
2. **Jeżeli unieważnienie głosowania w obwodzie lub obwodach wpływa na wynik referendum, Sąd Najwyższy w uchwale postanawia o przeprowadzeniu ponownego głosowania w tym obwodzie lub w obwodach albo wskazuje czynność, od której należy ponowić postępowanie.**
3. Na podstawie uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w ust. 2, Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, niezwłocznie zarządza **przeprowadzenie ponownego głosowania w obwodzie lub obwodach na dzień wolny od pracy przypadający w terminie 20 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego** albo zarządza podjęcie wskazanych czynności, od których należy ponowić postępowanie. Uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

(...)

REFERENDUM W SPRAWACH O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA PAŃSTWA

- **charakter fakultatywny** referendum
- przedmiotem referendum mogą być **sprawy** a nie tylko sprawa (w jednym referendum pod rozstrzygnięcie obywateli można poddać kilka spraw, nawet jeśli nie są ze sobą powiązane)
- przedmiotem referendum mogą być tylko sprawy o szczególnym znaczeniu dla państwa, a szczególne znaczenie musi odnosić się do całego państwa (przedmiotem referendum nie może być więc sprawa ograniczona do pewnych tylko środowisk, grup, czy terytoriów państwa)
- ocena danej sprawy pod kątem takiego szczególnego znaczenia należy do podmiotów zarządzających referendum
- przedmiotem referendum może być tylko sprawa rozumiana, jako problem natury ogólniejszej, czy kierunkowej

REFERENDUM W SPRAWIE WYRAŻENIA ZGODY NA RATYFIKACJĘ UMOWY MIĘDZYNARODOWEJ

- **charakter fakultatywny referendum**
- jedna z procedur wyrażania zgody na **ratyfikację umowy międzynarodowej przekazującej organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach** (art. 90 ust. 3 Konstytucji RP)
- uchwała o wyborze referendum, jako procedury wyrażania zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej, podejmowana jest przez Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów (art. 90 ust. 4 Konstytucji RP)
- w razie, gdy wynik głosowania nie jest wiążący, Sejm może ponownie podjąć uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej (Sejm może podjąć ponownie uchwałę o wyborze referendum, jako formy wyrażenia zgody na związanie państwa umową międzynarodową i cała procedura referendalna zostanie powtórzona)

REFERENDUM KONSTYTUCYJNE

- **charakter fakultatywny** referendum
- zgodnie z art. 235 ust. 6 Konstytucji RP, **referendum może stać się elementem procedury zmiany Konstytucji**, ale dopiero po uchwaleniu przez Sejm i Senat ustawy zmieniającej Konstytucję, i tylko przy spełnieniu dwóch przesłanek:
  - **zmiana musi dotyczyć przepisów zawartych w rozdziałach I, II i XII Konstytucji RP** (nie jest to precyzyjne ujęcie, wskazuje się, że dopuszczalne byłoby także przeprowadzenie referendum w sprawie zmiany przepisów zawartych wprawdzie w innych rozdziałach Konstytucji, ale pociągających za sobą zasadniczą zmianę treści przepisu zawartego w rozdziałach I, II lub XII)
  - **przeprowadzenia referendum musi żądać Prezydent RP, Senat bądź co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów** (podmioty uprawnione do wystąpienia z projektem ustawy o zmianie Konstytucji)
- przeprowadzenia referendum konstytucyjnego (zatwierdzającego) Prezydent RP, Senat lub grupa posłów mogą żądać w terminie **45 dni** od dnia uchwalenia ustawy o zmianie Konstytucji przez Senat
- przeprowadzenie referendum konstytucyjnego zarządza **Marszałek Sejmu**, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu **60 dni** od dnia złożenia wniosku o przeprowadzenie referendum

REFERENDUM OGÓLNOKRAJOWE - ZESTAWIENIE

	REFERENDUM O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA PAŃSTWA (art. 125 Konstytucji RP)	REFERENDUM WYRAŻAJĄCE ZGODĘ NA RATYFIKACJĘ UMOWY MIĘDZYNARODOWEJ (art. 90 ust. 3 Konstytucji RP)	REFERENDUM W SPRAWIE ZATWIERDZENIA ZMIAN KONSTYTUCJI RP (art. 235 Konstytucji RP)
PODMIOT UPRAWNIONY DO ZARZĄDZENIA REFERENDUM	<p>Referendum może zostać zarządzane przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy z ustawowej liczby posłów (forma uchwały) • Prezydenta RP (w formie postanowienia), za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów) 	<p>Referendum może zostać zarządzane przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sejm w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów • Prezydenta RP (w formie postanowienia), za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów 	<p>Referendum może zostać zarządzane przez Marszałka Sejmu na wniosek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów • Senatu • Prezydenta <p>(wniosek należy złożyć w terminie 45 dni od dnia uchwalenia przez Senat ustawy o zmianie Konstytucji)</p>
PRZEDMIOT REFERENDUM	-	Dot. wyłącznie umów międzynarodowych, na podstawie których Rzeczpospolita przekazuje organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy publicznej	Może dotyczyć jedynie zmian w przepisach zawartych w rozdziałach I, II i XII Konstytucji RP.
TERMIN PRZEPROWADZENIA REFERENDUM	Referendum przeprowadza się najpóźniej w terminie 90 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sejmu lub postanowienia Prezydenta w Dzienniku Ustaw RP.	Referendum przeprowadza się najpóźniej w terminie 90 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sejmu lub postanowienia Prezydenta w Dzienniku Ustaw RP.	Marszałek Sejmu wyznacza datę przeprowadzenia referendum na dzień przypadający w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku.
WYNIK REFERENDUM	Wynik referendum jest wiążący, jeżeli wzięła w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.	Wynik referendum jest wiążący, jeżeli wzięła w nim udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania.	Aby wynik referendum był wiążący nie jest wymagana określona frekwencja.
WAŻNOŚĆ REFERENDUM	Ważność referendum stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.	Ważność referendum stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.	Ważność referendum stwierdza Sąd Najwyższy w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników referendum w Dzienniku Ustaw RP.

KAZUS NR 1

Badania opinii publicznej już od kilku miesięcy wskazywały na rosnące niezadowolenie społeczeństwa z wizerunku Prezydenta RP na arenie międzynarodowej. W tej sytuacji, Prezydent zmęczony licznymi komentarzami, brał pod uwagę podjęcie decyzji o zrzeczeniu się urzędu. Postanowił jednak wcześniej zasięgnąć społeczeństwa w referendum ogólnokrajowym, zaznaczając, że ma ono charakter jedynie konsultatywny. Po przeprowadzeniu referendum stwierdzono, że wzięło w nim udział ponad 60% osób uprawnionych do głosowania. Ponadto okazało się, że w wielu lokalach wyborczych doszło do poważnych nieprawidłowości przy przeprowadzeniu referendum, m.in. nie zapewniono tajności głosowania, a członkowie obwodowej komisji do spraw referendum zmuszali osoby głosujące do oddania głosu na „tak”.

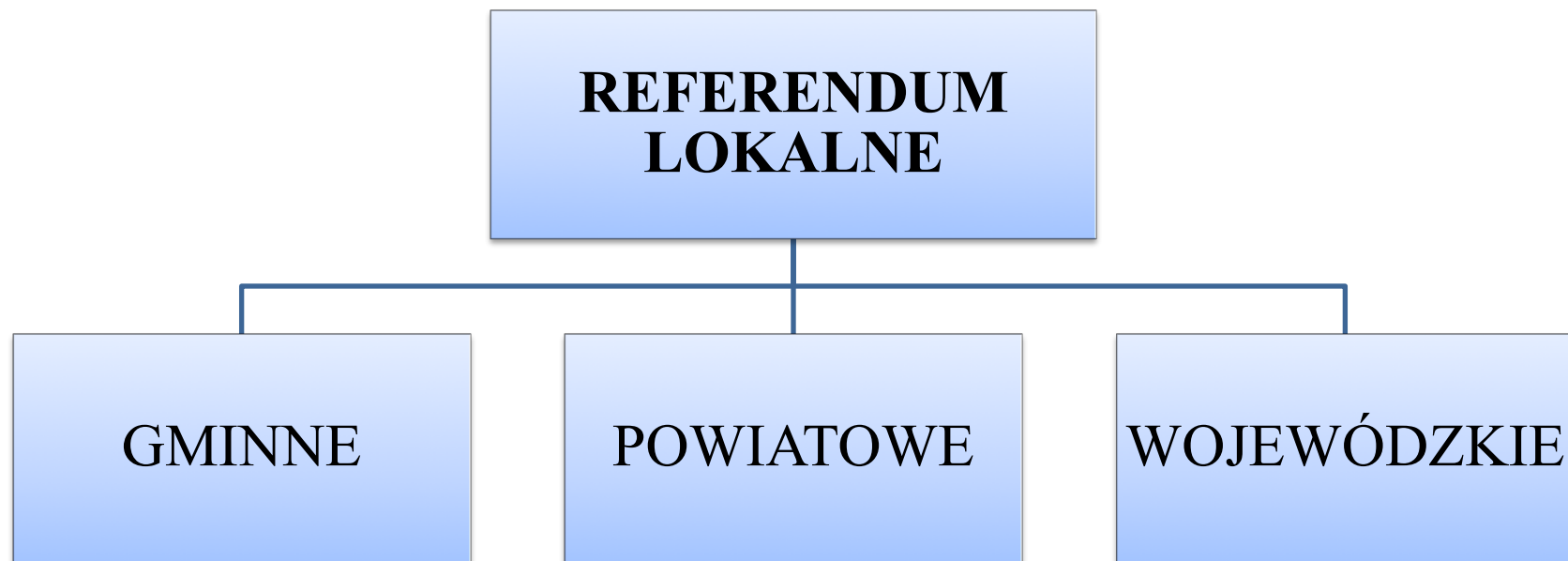
1. Czy Prezydent jest uprawniony do zarządzenia referendum ogólnokrajowego?
2. Czy referendum jest ważne? Czy referendum jest wiążące? Jaka jest różnica między mocą wiążącą a ważnością referendum?
3. Jaki organ jest uprawniony do stwierdzenia o ważności referendum?
4. Czy osoby zmuszane do oddania głosu przez członków komisji mogą zakwestionować wyniki referendum?

KAZUS NR 2

Prezydent RP, dążąc do wprowadzenia w Polsce waluty euro, rozpoczął prowadzenie kampanii informacyjnej w tym zakresie. Następnie, mając na względzie fakt, że jest to sprawa o szczególnym znaczeniu dla państwa Prezydent RP zwołał Radę Ministrów, która zaaprobowała wprowadzenie w Polsce waluty euro i zarekomendowała Prezydentowi RP zarządzenie w tej sprawie ogólnopolskiego referendum. Prezydent RP zarządził referendum za zgodą Marszałka Sejmu. W referendum wzięło udział 52% głosujących, w wyniku czego Trybunał Konstytucyjny orzekł o jego ważności.

1. Przeanalizuj opisany stan faktyczny i omów ustrojowe warunki przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego
2. Czy niniejsze referendum jest ważne?

REFERENDUM LOKALNE

REFERENDUM LOKALNE

Art. 2 ustawy o referendum lokalnym

1. W referendum lokalnym, zwanym dalej „referendum”, mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego jako członkowie wspólnoty samorządowej wyrażając swoją wolę:
  - 1) w sprawie odwołania **organu stanowiącego tej jednostki**;
  - 2) co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy dotyczącej tej wspólnoty, mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów danej jednostki;
  - 3) w innych istotnych sprawach, dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących daną wspólnotę.
2. Przedmiotem **referendum gminnego** może być również:
  - 1) **odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta)**
  - 2) **samoopodatkowanie się mieszkańców** na cele publiczne mieszczące się w zakresie zadań i kompetencji organów gminy.

Art. 3 ustawy o referendum lokalnym

W referendum mają prawo brać udział **osoby stale zamieszkujące na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, posiadające czynne prawa wyborcze do organu stanowiącego tej jednostki.**

REFERENDUM LOKALNE

Art. 4 ustawy o referendum lokalnym

Referendum przeprowadza się, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 1, z **inicjatywy organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego lub na wniosek** co najmniej:

- 1) **10%** uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy lub albo powiatu;
- 2) **5%** uprawnionych do głosowania mieszkańców województwa.

Art. 5 ustawy o referendum lokalnym

1. W sprawach odwołania organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego przed upływem kadencji rozstrzyga się **wyłącznie** w drodze referendum przeprowadzonego na wniosek mieszkańców, o którym mowa w art. 4.
  - 1a. Wniosek mieszkańców gminy, o którym mowa w ust. 1, może dotyczyć odwołania rady gminy i wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo odwołania jednego z tych organów.
  - 1b. **Referendum w sprawie odwołania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) może być przeprowadzone także z inicjatywy rady gminy.**
2. **Wniosek mieszkańców, o którym mowa w art. 1 i 1a, może zostać złożony po upływie 10 miesięcy od dnia wyboru organu albo 10 miesięcy od dnia ostatniego referendum w sprawie jego odwołania i nie później niż na 8 miesięcy przed zakończeniem jego kadencji.**

REFERENDUM LOKALNE

Art. 8a ustawy o referendum lokalnym

1. Referendum **nie zarządza się** na dzień, na który zarządzone zostały wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego lub wybory wójtów (burmistrzów, prezydentów miasta).
2. Przepis ust. 1 **nie dotyczy** zarządzenia referendum na dzień, na który zostały zarządzone wybory uzupełniające do Senatu, przedterminowe, uzupełniające lub ponowne wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego lub wybory do nowego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego, a także przedterminowe wybory wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Art. 9 ustawy o referendum lokalnym

1. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia referendum **bezwzględną większością głosów swojego ustawowego składu**, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 1c.
2. Uchwała, o której mowa w ust. 1, zawiera:
  - 1) pytanie lub pytania referendum albo warianty zaproponowane mieszkańcom jednostki do wyboru;
  - 2) termin przeprowadzenia referendum;
  - 3) wzór karty do głosowania oraz wzory nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a;
  - 4) kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum.

REFERENDUM LOKALNE

Art. 10 ustawy o referendum lokalnym

1. Uchwała organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego w sprawie przeprowadzenia referendum podlega ogłoszeniu w **wojewódzkim dzienniku urzędowym**, przy czym **uchwała rady gminy podlega ponadto bezzwłocznemu rozplakatowaniu lub ogłoszeniu w inny sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie.**
2. Referendum przeprowadza się w dzień wolny od pracy, **najpóźniej w 50 dniu od dnia opublikowania uchwały w wojewódzkim dzienniku urzędowym**, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli wojewoda wydał rozstrzygnięcie nadzorcze stwierdzające nieważność uchwały w sprawie przeprowadzenia referendum, w przypadku uwzględnienia przez sąd administracyjny skargi złożonej na to rozstrzygnięcie, referendum przeprowadza się w dzień wolny od pracy, **najpóźniej w 50 dniu od dnia uprawomocnienia się wyroku sądu administracyjnego.**

REFERENDUM LOKALNE

Art. 11 ustawy o referendum lokalnym

1. Z inicjatywą przeprowadzenia referendum na wniosek mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego wystąpić może:
  - 1) grupa co najmniej 15 obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do organu stanowiącego danej jednostki samorządu terytorialnego, a w odniesieniu do referendum gminnego – także pięciu obywateli, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy;
  - 2) statutowa struktura terenowa partii politycznej działająca w danej jednostce samorządu terytorialnego;
  - 3) organizacja społeczna posiadająca osobowość prawną, której statutowym terenem działania jest co najmniej obszar danej jednostki samorządu terytorialnego.

Art. 12 ustawy o referendum lokalnym

Inicjator referendum powiadamia na piśmie przewodniczącego zarządu danej jednostki samorządu terytorialnego, a w gminie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum.

REFERENDUM LOKALNE

art. 55 ustawy o referendum lokalnym

1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział **co najmniej 30% uprawnionych do głosowania**, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło **nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu**.

art. 56 ustawy o referendum lokalnym

1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano **więcej niż połowę ważnych głosów**.
2. Wynik referendum gminnego w sprawie samoopodatkowania się mieszkańców jest rozstrzygający, jeżeli za samoopodatkowaniem oddano **co najmniej 2/3 ważnych głosów**.

KAZUS NR 3

Dwa lata po wyborach samorządowych niezadowoleni z polityki rady gminy postanowili ją odwołać. Grupa 20 mieszkańców gminy powiadomiła wójta o zamiarze wystąpienia z inicjatywą przeprowadzenia referendum, po czym podała do wiadomości mieszkańców gminy przedmiot zamierzonego referendum i rozpoczęła zbieranie podpisów. Inicjatorzy zdołali zebrać wymagane przez ustawę podpisy 10% osób uprawnionych do głosowania w terminie 50 dni. Komisarz wyborczy, tuż po otrzymaniu wniosku mieszkańców, wydał postanowienie o przeprowadzeniu referendum. W wyniku przeprowadzonego głosowania stwierdzono, że w referendum wzięło udział 48% osób uprawnionych do głosowania. Większość głosujących oddała głos za odwołaniem rady gminy.

1. Czy możliwe jest odwołanie rady gminy w drodze referendum lokalnego?
2. Czy przeprowadzone referendum było ważne? Czy mieszkańcy skutecznie odwołali radę gminy?
3. Jakie skutki pociąga odwołanie rady gminy w drodze referendum?

Opracowano na podstawie:

- B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2012
- L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016
- M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*, Warszawa 2016
- M. Granat, Z. Zubik (red.), *Prawo konstytucyjne. Kazusy i ćwiczenia*, Warszawa 2012